

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
розвитку економіки, торгівлі
та сільського господарства
України
19 лютого 2021 року № 338

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
04 березня 2021 р.
за № 282/35904

ІНСТРУКЦІЯ

з профілактики та встановлення факту отруєння бджіл

засобами захисту рослин

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція розроблена відповідно до Законів України [«Про бджільництво»](#), [«Про ветеринарну медицину»](#), [«Про захист рослин»](#), [«Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин»](#), [«Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»](#).

2. Ця Інструкція встановлює основні причини отруєння бджіл, заходи щодо профілактики отруєння бджіл, встановлення факту отруєння бджіл та допомоги постраждалим від отруєння бджолиним сім'ям, а також механізми визначення шкоди, заподіяної власникам пасік від отруєння бджіл.

3. Ця Інструкція є обов'язковою для виконання всіма державними органами, а також підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, юридичними особами незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичними - особами підприємцями, зокрема сімейними фермерськими господарствами, що провадять діяльність у галузі бджільництва (далі - суб'єкти господарювання) та фізичними особами.

II. Основні причини отруєння бджіл засобами захисту рослин

1. Отруєння бджіл засобами захисту рослин може настати внаслідок недотримання суб'єктами господарювання встановлених регламентів та санітарних норм і правил транспортування, зберігання, торгівлі та застосування засобів захисту рослин.

2. Ступінь небезпеки засобів захисту рослин для бджіл визначається з урахуванням їх класу небезпечності, класифікації за цільовим призначенням (інсектицид, фунгіцид, гербіцид, десикант тощо), препаративної форми і способу застосування.

3. Отруєння бджіл засобами захисту рослин також може бути спричинене:

1) неповідомленням або несвоєчасним повідомленням власників пасік про час, місце і характер майбутнього застосування засобів захисту рослин для відповідного реагування;

2) наданням неповної інформації про заплановане застосування засобів захисту рослин і необхідні обмеження;

3) недостатнім забезпеченням пасік відповідним обладнанням для ізоляції вильоту бджіл з вулика або несвоєчасним вивезенням бджолиних сімей у безпечне місце;

4) неповідомленням власниками пасік місцевих державних адміністрацій або органів місцевого самоврядування (далі - органи місцевого самоврядування) про місце перебування пасіки під час кочівлі.

III. Профілактика отруєння бджіл засобами захисту рослин

1. Дозволяється застосування засобів захисту рослин, які пройшли державну реєстрацію та включені до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, відповідно до [Закону України](#) «Про пестициди і агрохімікати».

2. Застосування засобів захисту рослин повинно здійснюватися згідно з переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, і доповненнями до нього, які містять науково обґрунтовані регламенти застосування препаратів (норми витрат, кратності обробок, обмеження щодо способу, періоду обробок, строків останньої обробки до збирання врожаю тощо) та є обов'язковими для дотримання всіма фізичними особами та суб'єктами господарювання.

3. Фізичні особи та суб'єкти господарювання, які застосовують засоби захисту рослин, повинні вживати всіх заходів з метою попередження отруєння бджіл.

4. Фізичні особи та суб'єкти господарювання, які застосовують засоби захисту рослин, зобов'язані завчасно повідомляти органи місцевого самоврядування про заплановане застосування засобів захисту рослин шляхом надання повідомлення про застосування засобів захисту рослин (далі - завчасне повідомлення) за три доби до запланованого їх застосування.

5. Завчасне повідомлення подається фізичною особою та суб'єктами господарювання до органів місцевого самоврядування, на адміністративній території яких (з урахуванням відстані 10 кілометрів від зовнішнього периметру території застосування засобів захисту рослин) планується застосування засобів захисту рослин.

У разі якщо територія, на якій планується застосування засобів захисту рослин, знаходиться на адміністративній території двох чи більше органів місцевого самоврядування (з урахуванням відстані 10 кілометрів від зовнішнього периметру території застосування засобів захисту рослин), завчасне повідомлення подається до всіх таких органів місцевого самоврядування.

6. Завчасне повідомлення повинно містити таку інформацію:

дата і час початку робіт із застосування засобів захисту рослин;

територія майбутнього застосування засобів захисту рослин (площа (га), кадастровий номер (за наявності), місце знаходження ділянки тощо);

назва препарату, діючі речовини та клас небезпеки запланованих до застосування засобів захисту рослин;

спосіб (метод) застосування засобів захисту рослин;

терміни ізоляції бджолиних сімей відповідно до класу небезпеки засобів захисту рослин;

прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) для фізичних осіб або повне найменування для суб'єктів господарювання;

дані для зв'язку з фізичними особами та суб'єктами господарювання (номер телефону та адреса електронної пошти);

відомості про сільськогосподарську культуру, що обробляється засобами захисту рослин.

7. Доведення змісту завчасного повідомлення до відома власників пасік здійснюється шляхом його опублікування на офіційній інтернет-сторінці органів місцевого самоврядування або в засобах масової інформації місцевого рівня або оголошення завчасного повідомлення по

радіо та/або телебаченню місцевого рівня, а також шляхом його надсилання особистим повідомленням на телефон чи на електронну адресу, зазначені під час реєстрації або кочівлі пасіки.

8. Завчасне повідомлення про використання засобів захисту рослин на одній земельній ділянці (декількох земельних ділянках в одній місцевості) подається кожного разу фізичними особами та суб'єктами господарювання до органів місцевого самоврядування в разі використання засобів захисту рослин.

9. Усі роботи із засобами захисту рослин слід проводити у вечірні та ранкові години в період відсутності льоту бджіл при мінімальних висхідних повітряних потоках за швидкості вітру до 4 м/с.

Як виняток, допускається проведення обробок удень у похмурі та прохолодні денні години з температурою навколишнього повітря нижче +10 °С.

10. Заборонено обробку квітучих медоносів і пилконосів під час масового льоту бджіл.

11. На період обробки власник пасіки повинен вивезти пасіку в безпечне місце або ізолювати бджіл у вуликах на термін (не більше ніж 12 годин), передбачений обмеженнями в разі застосування засобів захисту рослин.

12. Для ізоляції бджіл у вуликах гнізда розширюють до повного комплекту рамок або ставлять магазини. На двокорпусні або багатокорпусні вулики залежно від сили сімей ставлять додаткові корпуси з половиною кількістю рамок, зверху одягають раму з металевою сіткою (розмір вічка 2,5 x 2,5 мм або 3 x 3 мм), сітку накривають тканиною і за необхідності кладуть утеплення. У день запланованого застосування засобів захисту рослин зранку, до початку льоту бджіл, льотки закривають з використанням льоткових загороджувачів із вентиляційними отворами, знімають із сітки утеплення. У жарку безвітряну погоду під кришку підкладають рейки завтовшки 1-2 см. У вулик дають воду в стільниках, годівницях або напувалках. На ніч льотки відчиняють.

13. Під час застосування засобів захисту рослин в умовах закритого ґрунту обробку проводять увечері після закінчення льоту бджіл або бджіл ізолюють у вуликах на строк, передбачений обмеженнями щодо застосування засобів захисту рослин.

14. До роботи із засобами захисту рослин допускаються особи, які пройшли медичний огляд, спеціальну підготовку та мають відповідне посвідчення (допуск), допуск та наряд на виконання робіт з пестицидами відповідно до [Порядку одержання допуску \(посвідчення\) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1995 року № 746.

15. У разі перевезення бджолиних сімей з місця фактичного розташування пасіки, зазначеного під час її реєстрації, власник пасіки або уповноважена ним особа зобов'язаний за два календарних дні повідомити органи місцевого самоврядування, на території яких він планує розмістити пасіку, про дату ввезення та вивезення пасік, надати свої контактні дані (номер телефону та адресу електронної пошти).

16. Пасічник, який не повідомив органи місцевого самоврядування за новим місцем розміщення пасіки про перебування пасіки, бере на себе всі ризики завдання шкоди або загибелі пасіки внаслідок застосування засобів захисту рослин.

IV. Установлення факту отруєння бджіл засобами захисту рослин

1. Обстеження пасіки і фіксація випадків отруєння бджіл на вимогу та за заявою власника пасіки до органів місцевого самоврядування здійснюються постійно діючою Комісією із встановлення факту отруєння бджіл (далі - Комісія).

2. Завданнями Комісії є:

установлення достовірності загибелі бджіл;

установлення обставин, за яких сталася загибель бджіл;

надання рекомендацій щодо визначення шкоди, заподіяної власникам пасік унаслідок отруєння бджіл;

відібрання і спрямування в лабораторію проб матеріалу (патологічний матеріал, бджоли, продукція бджільництва, а також зелена маса рослин, ґрунт);

установлення джерела та причин загибелі бджіл, надання висновків та пропозицій.

3. До складу Комісії входять:

представник органу місцевого самоврядування за місцем розташування пасіки, який є головою Комісії, та представник органу місцевого самоврядування, адміністративні межі якого знаходяться ближче ніж за 10 кілометрів від пасіки, яку обстежує Комісія;

представник територіального органу Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів або представник державної установи, що належить до сфери управління Держпродспоживслужби;

представник територіального органу Національної поліції України.

До роботи Комісії залучається власник обстежуваної пасіки або уповноважена ним особа.

До роботи Комісії також можуть бути залучені за згодою:

фізичні особи та суб'єкти господарювання або їх представники, які використовували засоби захисту рослин у межах 10 кілометрів від розміщення пасіки;

представники профільних громадських об'єднань - не більше ніж дві особи, які здійснюють діяльність у цій місцевості;

представник територіального чи міжрегіонального територіального органу Державної екологічної інспекції України;

представник Державної авіаційної служби України.

4. Комісія має право:

отримувати в установленому порядку від місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

залучати до участі у своїй роботі представників місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, громадян (за їх згодою);

запрошувати керівників та інших представників суб'єктів господарювання (їх посадових та службових осіб), фізичних осіб, дії чи бездіяльність яких стали підставою для розгляду відповідного питання Комісією, отримувати від них інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

звертатися до правоохоронних органів щодо вжиття заходів з метою припинення порушення прав і законних інтересів суб'єктів господарювання або окремих громадян;

ініціювати питання про притягнення до відповідальності осіб за порушення ними норм законодавства;

взаємодіяти з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями.

5. Склад Комісії затверджується рішенням органу місцевого самоврядування та оновлюється щороку до 01 березня.

6. Комісія збирається невідкладно після надходження до органу місцевого самоврядування заяви про встановлення факту отруєння бджіл від власника пасіки, зареєстрованої на відповідній території, або уповноваженої ним особи, але не пізніше ніж через 24 години після надходження такої заяви.

7. Наявність та кількість бджолиних сімей у власника пасіки підтверджуються ветеринарно-санітарним паспортом пасіки. У разі відсутності ветеринарно-санітарного паспорта пасіки або записів у ньому про кількість бджолиних сімей (наявних та таких, що перевезені на кочівлю) інформація власника пасіки про наявну кількість бджолиних сімей не береться до уваги.

8. Результати обстеження Комісії фіксуються в Акті встановлення факту отруєння бджіл (далі - Акт), який заповнюється членом Комісії згідно з [додатком 1](#).

9. Комісія є правомочною в разі присутності представників територіального органу або представників державної установи, що належить до сфери управління Держпродспоживслужби, органу місцевого самоврядування, Національної поліції України та власника пасіки або уповноваженої ним особи.

10. До Акта вноситься така інформація:

дата, час, місце (область, район, населений пункт) його складання;

склад присутніх членів Комісії та залучених осіб із зазначенням посади, прізвища, імені, по батькові (за наявності), контактних телефонів;

номер паспорта пасіки, дата його видачі, прізвища, ім'я, по батькові (за наявності) власника пасіки відповідно до ветеринарно-санітарного паспорта пасіки;

кількість бджолиних сімей, зазначена у ветеринарно-санітарному паспорті пасіки, згідно з останнім підтвердженим записом державного лікаря ветеринарної медицини;

стаціонарна чи кочова пасіка;

погода, температура, наявність льоту бджіл;

технологія утримання бджіл, кількість бджолиних сімей, які перебували на місці обстеження пасіки Комісією, координати та адреса пасіки;

кількість розміщених на пасіці вуликів;

відповідність інформації в ветеринарно-санітарному паспорті пасіки наявному стану пасіки;

характер загибелі (одиничний чи масовий, раптовість та одночасність), клінічні ознаки (отруєння чи хвороба);

кількість бджолиних сімей, які постраждали повністю та які постраждали частково (у відсотках до загальної кількості бджіл у бджолиній сім'ї) унаслідок отруєння (орієнтовно);

вага загиблих робочих бджіл, розплоду, бджолиних маток, выбракуваного меду, перги і недоотриманої іншої продукції бджільництва;

наявність записів у журналах обліку зареєстрованих пасік, що ведуться в органах місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громадах;

власники, постійні користувачі, орендарі земельних ділянок (їх адреса, кадастрові номери), на яких здійснюється сільськогосподарська діяльність і які знаходяться в радіусі 10 кілометрів від місця розташування пасіки (за наявності);

наявність у суб'єкта господарювання, який застосовував засоби захисту рослин, дійсного допуску (посвідчення) на проведення робіт, пов'язаних із транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами;

застосовані засоби захисту рослин - назва препарату та діючої речовини, норма витрати, спосіб та період застосування (за наявності);

сільськогосподарська культура, яку обробляли, фаза розвитку культури (за можливості встановити дані обставини);

строки ізоляції бджіл;

наявність масово квітучих медоносних та ентомофільних культур у радіусі 10 кілометрів від пасіки;

здійснення або нездійснення завчасного повідомлення фізичними особами та суб'єктами господарювання власників пасік через органи місцевого самоврядування про використання засобів захисту рослин;

рекомендації та заходи, ужиті для збереження бджолиних сімей (надання допомоги бджолам);

кількість відібраних проб та зразків, їх назви та вид (патологічний матеріал, бджоли, продукція бджільництва, а також зелена маса рослин, ґрунт) для проведення дослідження на підтвердження факту отруєння бджіл з обов'язковим зазначенням їх назв, нумерації та осіб, яким вони передані для зберігання або доставки в лабораторію;

попередня причина загибелі бджіл (діагноз) (за можливості встановити дані обставини);

рекомендації щодо перевідних коефіцієнтів для продуктів бджільництва ([додаток 2](#)) під час визначення шкоди, заподіяної власнику пасіки внаслідок отруєння бджіл, у тому числі недоотриманого прибутку (переведення в медові одиниці), для використання в разі виникнення спорів;

здійснення або нездійснення завчасного повідомлення власниками пасік органів місцевого самоврядування про місце перебування пасіки під час кочівлі.

11. Відбір зразків для проведення аналізів (лабораторних досліджень) повинен здійснюватися однаковими методом та способом відповідно до законодавства.

Відібрані зразки упаковуються, опломбовуються та передаються власнику пасіки для доставки в лабораторію. До відібраних зразків додається супровідний лист.

12. У разі відмови членів Комісії від участі в її роботі на місці обстеження до Акта вноситься інформація про таких осіб та причини відмови.

13. Акт складається головою Комісії державною мовою в чотирьох примірниках та підписується членами Комісії.

Кількість примірників може бути збільшена, якщо до роботи Комісії були залучені фізичні особи та суб'єкти господарювання або їх представники, які використовували засоби захисту рослин у межах 10 кілометрів від розміщення пасіки.

По одному примірнику Акта голова Комісії надає власнику обстежуваної пасіки, представникам Держпродспоживслужби та Національної поліції України, один примірник залишається в голови Комісії.

У разі залучення до роботи Комісії фізичних осіб та суб'єктів господарювання або їх представників, які використовували засоби захисту рослин у межах 10 кілометрів від розміщення пасіки, один примірник Акта надається таким особам.

Усім іншим залученим до роботи комісії особам за їх заявою на ім'я голови Комісії надається копія Акта.

V. Надання допомоги постраждалим від отруєння бджолиним сім'ям

1. У бджолиних сім'ях, які зазнали отруєння, скорочують і утеплюють гнізда, відбирають рамки зі свіжим нектаром і пергою. У гніздах перерозподіляють розплід, залишаючи стільки, щоб бджоли могли покрити його повністю. Після скорочення гнізда бджіл підготовують теплим цукровим сиропом (1,5 кг цукру на 1 л води) або медово-цукровим тістом.

2. Вивільнені вулики механічно очищають, промивають 3-5-відсотковим розчином лугу (їдкий натрій), потім чистою теплою водою та обпалюють вогнем до легкого побуріння. Стільники з медом і пергою від загиблих сімей перетоплюють. У важких випадках отруєння, що супроводжуються повною загибеллю бджолиних сімей і великою концентрацією отрути в стільниках (за даними лабораторного дослідження), стільники перетоплюють на віск, який підлягає використанню тільки для технічних цілей.

Додаток 1
до Інструкції з профілактики
та встановлення факту отруєння
бджіл засобами захисту рослин
(пункт 8 розділу IV)

АКТ
встановлення факту отруєння бджіл

Дата число місяць рік

Час години хвилини

Область _____ Район _____
Населений пункт _____

1. Склад Комісії з встановлення факту отруєння бджіл:

Ім'я та прізвище	Посада	Номер телефону

Причини відмови в роботі Комісії: _____

2. Інформація про пасіку: стаціонарна кочова
адреса фактичного знаходження _____

адреса або кадастровий номер земельної ділянки _____

ветеринарно-санітарний паспорт пасіки (паспорт пасіки):

номер	<input type="text"/>	дата видачі	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-------	----------------------	-------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

прізвище та ім'я власника пасіки _____

3. Інформація про погоду: Опади так ні

Хмарність так ні

Швидкість вітру, м/с

температура, °C

Наявність льоту бджіл: Так ні

Кількість бджолиних сімей згідно
з останнім записом у додатку до паспорта
пасіки, шт.:

Дата запису:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Відомості про обстеження пасіки:

кількість розміщених на пасіці вуликів, шт.:

кількість бджолиних сімей, шт.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

наявність актів клінічного огляду бджолосімей (досліджень):

так

ні

відповідність інформації у паспорті пасіки наявному стану пасіки:

так

ні

відомості про технологію утримання бджіл

--

кількість рамок зі стільниками, шт.

--	--	--	--	--

їх розміри, мм

5. Інформація про:

кількість бджолиних сімей, які загинули, шт.

--	--	--	--

кількість бджолиних сімей, які отруїлися
(у тому числі, що отруїлися частково), шт.

--	--	--	--

характер загибелі:

одиничний

масовий

кількість бджолиних сімей, які загинули повністю, шт.:

--	--

кількість бджолиних сімей,
які загинули частково, шт.:

відсоток загибелі:					

клінічні ознаки отруєння:

--

клінічні ознаки хвороби:

--

наявність сертифікатів:	
-------------------------	--

Збитки (втрати) становлять:

робочі бджоли (кількість вуличок на стандартній рамці 435 × 300 мм помножити на 0,25 кг та помножити на кількість бджолосімей, у яких загинули бджоли)

 КГ

розплід

 КГ

бджолина матка плідна

 ШТ.

чистопородна бджолина матка плідна

 ШТ.

Мед

 КГ

Перга

 КГ

Віск

 КГ

Інше

 КГ

6. Інформація про наявність масово квітучих медоносних та ентомофільних культур у радіусі 10 км від пасіки:

назва відстань км

назва відстань км

назва відстань км

7. Інформація про власників, постійних користувачів, орендарів земельних ділянок, на яких здійснюється сільськогосподарська діяльність і які знаходяться в радіусі 10 км від місця розташування пасіки:

власник /користувач	кадастровий номер (за наявності)	адреса

8. Відомості про застосування пестицидів:

Назва препарату	Назва діючої речовини/речовин	Норма витрати препарату

--	--	--

спосіб обробітку

--

вид та марка обладнання для застосування пестицидів

--

дотримання вимог, правил, регламентів, інструкцій (назви)

--

особа 1

особа 2

особа 3

час проведення обробітку

--	--	--

вид культури, яку обробляли

--	--	--

фаза розвитку культури, яку обробляли

--	--	--

погода

--	--	--

допуск (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами

--	--	--

9. Ужиті власником пасіки заходи для збереження бджолиних сімей (надання допомоги бджолиним сім'ям):

--

10. Відібрані Комісією проби та зразки, їх назви та вид (патологічний матеріал - бджоли, продукція бджільництва, також зелена маса рослин, ґрунт) для проведення дослідження на підтвердження факту отруєння бджіл:

Назва проби/зразка	Кількість, грам	Ім'я та прізвище члена Комісії, який відібрав та опечатав зразок	Підпис відповідного члена Комісії

11. Інформація про осіб, яким передані зразки для зберігання або доставки в лабораторію:

Ім'я та прізвище	Посада	Підпис

12. Наявність записів у журналі обліку пасік та інформації про пасіку в органах місцевого самоврядування:

запис у журналі обліку пасік так ні

інформація про пасіку, що прибула на кочівлю так ні

13. Інформація щодо подання повідомлення про застосування пестицидів та агрохімікатів:

повідомлення органу місцевого самоврядування	так		ні
--	-----	--	----

дата повідомлення		час повідомлення		
-------------------	--	------------------	--	--

повідомлення власника пасіки	так		ні	
------------------------------	-----	--	----	--

дата повідомлення		час повідомлення		
-------------------	--	------------------	--	--

14. Попередня причина загибелі бджіл (діагноз), джерело отруєння за наявності обґрунтованої достовірної інформації:

--

15. Рекомендації щодо визначення шкоди, заподіяної власнику пасіки, у тому числі недоотриманого прибутку (переведення в медові одиниці), згідно з додатком 2 до Інструкції додаються до цього Акта та є його невід'ємною частиною.

Підписи членів Комісії:

Ім'я та прізвище	Підпис

Підписи свідків:

Ім'я та прізвище	Адреса проживання	Номер телефону	Підпис

Підпис власника пасіки
або уповноваженої
ним особи, що засвідчує
отримання оригіналу Акта

(підпис)

(ім'я та прізвище)